

Пётр Рудкоўскі

Інтэлектуальныя козыры праціўнікаў адраджэнскага праекта

(тэзісы даклада)

1. «Адраджэнне», «Renatio», «Palingenesis», гэтаксама як сваяцкія па сэнсу «Змёртвыхпаўстанне», «Risorgimento», насычаны метафізічна-рэлігійнымі канатацыямі, што можна мець свой уплыў на стасунак да з'яў, апісаных такімі назвамі. Тым не менш, няма рацыянальных прычын, каб адмаўляцца ад гэтай назвы; яго можна лёгка зынтэрпрэтаваць, незалежна ад тых ці іншых рэлігійна-метафізічных кантэкстаў.

2. Чатыры асноватворныя прынцыпы беларускага нацыянальнага адраджэння: 1) замацаванне беларускай мовы ў публічнай прасторы; 2) вера ў культурную самабытнасць і палітычны патэнцыял народа, які прынята з канца XIX стагоддзя менаваць «беларускім»; 3) імкненне да распаўсюджвання нацыянальнага гістарычнага наратыву; 4) будаванне панад-тэрытарыяльнай і панад-гістарычнай нацыянальнай супольнасці.

3. Цягам найноўшай гісторыі Беларусі (1990-2013) спроба ажыццяўлення адраджэнскага праекта суправаджалася спобамі яго інтэлектуальнага аспрэчвання. Дзеля больш грунтоўнага асэнсавання інтэлектуальных выклікаў у бок адраджэнства карысным ёсць згрупаваць іх і абазначыць пэўнымі назвамі.

Можна выдзеліць (А) групу *наўпростых закідаў*, сфармуляваных непасрэдна пад адрасам *адраджэнскага* праекта як культурнага і палітычнага феномена; (Б) групу *ненаўпростых закідаў* — такіх, якія паўсталі ў звязку з крытыкай больш шырокага спектру культурных ці ідэалагічных з'яў, дзе нацыянальнае адраджэнне явіцца як *асобны выпадак* нечага больш шырокага.

3.1. Да групы (А) адношу: 1) *Спасылка на навуку* (адраджэнскі праект грунтуецца на ненавуковых або антынавуковых перадпасылках); 2) *Спасылка на этыку* (адраджэнства супярэчыць прынцыпу першынства правоў асобы перад правамі супольнасці); 3) *спасылка на законы гісторыі* (час нацыяналізмаў прамінуў; Еўропа рухаецца ў накірунку «постнацыянальнай эпохі»; 4) *спасылка на непапулярнасць/слабасць/нерэпрэзентатыўнасць* адраджэнскага праекта; 5) *закід «сектанцтва» і «ўтапізма»*.

3.2. Да групы (Б) адношу: 1) *дэмакратарскі канструктывізм* (за нацыянальным праектам хаваюцца «цёмныя» матывы, напр., прага ўлады, прага культурнай гегемоніі, прага ўсталявання ідэалагічнай дыктатуры); 2) *крытыка тоеснасці* (тоеснасць «знявольвае» чалавека, тармозіць развіццё; у грамадскім вымярэнні ўстаноўка на тоеснасць спараджае таталітарызмы); 3) *крытыка культу мовы* (мова — гэта інструмент камунікацыі; адраджэнцы паводзяць сябе ірацыянальна, спрабуючы сакралізаваць адну канкрэтную мову).

4. Многія з крытычных закідаў не задавальваюць прынцыпу дэскрыпцыі (які з'яўляецца перадумовай рацыянальнай аргументацыі). Парушэнне прынцыпу дэскрыпцыі тут можа быць дваякім: або з'явы апісваюцца такім чынам, што невядома, да якіх аб'ектаў дадзена характарыстыка адносіцца, або выражана на метафарычнай мове, з-за чаго немагчыма зразумець дакладны сэнс апісання. У некаторых выпадках аргументацыя абцяжарана заганай *petitio principii* (як у выпадку крытыкі адраджэнства з (маўклівым) прыняццем гістарыцысцкіх перадпасылак), *totum pro parte* (як напр. прыняцце *некаторых* навуковых тэндэнцый за ўсю навуку), *argumentum ad novitatem* (як у выпадку закіду, што адстойванне нацыянальнага адраджэння — праява культурнай адсталасці).